

MỘT VÀI SUY NGHĨ VỀ BỘ MÁY CÔNG QUYỀN HIỆN NAY

Luật sư TRẦN NGỌC LIỄNG (*)

Việt Nam là một quốc gia còn tương đối trẻ về mặt khai thác tài nguyên thiên nhiên và tương đối già dặn về mặt trí tuệ con người. Do đó, Việt Nam có một tiềm năng kinh tế lớn không thua kém bất kỳ một quốc gia trung bình đang phát triển nào ở vùng Đông và Nam Á - Thái Bình Dương.

Sự phát triển của Việt Nam đòi hỏi nỗ lực về nhiều phương diện, trên nhiều địa bàn, dưới nhiều hình thái; tuy nhiên, theo thiên mệnh, quan trọng hơn cả là năng lực quản lý và điều hành nền hành chính quốc gia (công quyền).

Nếu không có một sự quản lý và điều hành khoa học, nghĩa là mang lại sự hữu hiệu, sẽ khó mà thúc đẩy việc thực hiện các chương trình phát triển kinh tế - xã hội của đất nước, dù cho chương trình đó hay đẹp nhất trên địa cầu này. Nó sẽ đưa đến và sẽ tái diễn một sự phôi phạm (một tội năng không thể tha thứ được đối với lịch sử và dân tộc) các tài nguyên thiên nhiên của ta và không thể nào động viên được sự tham gia của quần chúng Việt Nam (trong và ngoài nước) và sẽ làm nản lòng cũng như làm vơi cạn những sự đóng góp của bè bạn năm châu.

Năng lực quản lý và điều hành nền hành chính quốc gia phải được thể hiện trong ba lãnh vực:

I. Một bộ máy (ở trung ương cũng như địa phương) quản lý gọn nhẹ, có đủ năng lực chuyên môn, có đủ uy quyền và đầy đủ trách nhiệm

Nói một cách cụ thể, nguyên tắc này đòi hỏi chúng ta phải xây dựng một bộ máy hành chính chuyên môn, gọn nhẹ, ít tầng nấc trung gian, hoạt động nhanh nhẹn và nhạy cảm với tình hình quốc nội cũng như quốc tế - một bộ máy mà trong đó công việc thiết yếu đòi hỏi nhân sự thích hợp đảm trách chứ không phải vì một con người mà phải thiết lập ra một số công việc cho người đó.

Một nguyên tắc khác, ở lãnh vực này vô cùng quan trọng đối với chế độ XHCN là phải luôn luôn phát huy dân chủ và

không ngừng tiến bộ.

Một bộ máy hành chính mang tính dân chủ và có khả năng phát huy dân chủ là một bộ máy đưa được tiếng nói và nguyện vọng của đa số nhân dân vào tiến trình tạo lập quyết định của chính quyền. Nói cách khác, chính quyền dân chủ là chính quyền làm được các quyết định phản ánh nguyện vọng trung thực của đông đảo nhân dân.

Nguyên tắc kỷ cương và kỷ luật trong tổ chức hành chính quyền (sự phục tùng của cơ quan hành chính cấp dưới đối với cơ quan cấp trên, hệ thống thứ bậc của văn bản pháp quy, sự thực hiện đầy đủ quyền và trách nhiệm thủ trưởng...) cũng cần phải tuân thủ một cách sáng suốt nhất là phải triệt tiêu tham nhũng (buồn lậu, hối lộ, ăn cắp tài sản công và tư).

Ngoài ra còn có các nguyên tắc khác như quản trị về mặt tổ chức, nguyên tắc mềm dẻo thường xuyên cải tổ cơ cấu (không nên quan niệm cơ cấu bộ máy hành chính là cố định) để đạt được các mục tiêu kinh tế và chính trị phức tạp phải

được chú ý trong phần lãnh đạo đất nước.

II. Những công chức có năng lực hành chính

Toàn bộ cơ quan quản lý hành chính phải do công chức (công nhân viên chức của nhà nước đảm nhận).

Là công chức thì phải được đào tạo và chọn công khai qua thi tuyển dân chúng phải đạt yêu cầu về trình độ chuyên môn và tiêu chuẩn, tác phong đạo đức.

Công chức phải ở trong một quy chế của cả nước.

Chúng ta không nên lẫn lộn chính danh (thiên về chính trị hơn) và chức công chức chuyên môn.

Mặt khác, đây là công chức thì phải một chế độ lương bổng thích hợp và phải xem chức vụ như một nghề nghiệp mà công chức phải thực hành để làm công bộc và mục tiêu của cuộc sống. Thật mà nói, vì đề nhân sự (công chức và các chức danh lãnh đạo) là thiết yếu, vì truy cho chủ "nhân sự" quyết định một phần rất quan trọng của sự thành công hay thất bại của một chính sách, một chủ trương hay ít nhất là một chương trình hành động.

III. Lãnh vực thứ ba

Để cho quyền lực quốc gia được hoạt động hữu hiệu và đồng bộ, ta phải chú trọng nhiều hơn đến vấn đề tổ chức tòa án.

a. Chúng ta đang xây dựng một nhà nước pháp quyền, được tổ chức và hoạt động theo một hệ thống pháp luật đại chính (hay ngày càng phải được hoàn chỉnh hơn) mà Hiến pháp 1992 là đạo luật cơ bản.

Mặc dù chưa có một hệ thống rõ ràng, nhưng trong Hiến pháp cũng đã nêu những nguyên tắc về luật pháp hành chính bảo đảm quan hệ tốt giữa cơ quan nhà nước với nhau và với công dân, bảo đảm quyền và nghĩa vụ của nhà nước đối với công dân cũng như của công dân đối với nhà nước, bảo đảm trật tự công quyền và các quyền tự do dân chủ của công dân.

Ta phải khẩn trương xây dựng một hệ thống tài phán và xét xử hành chính nhằm kiểm tra về tính hợp pháp của các văn bản quản lý nhà nước và chốt hết là để xét xử về hành vi vi phạm luật hành chính của công chức hữu quyền làm thiệt hại cho công dân. Đó là tòa hành chính.

b. Thực trạng nền tư pháp (xét xử các vấn đề tranh chấp quyền lợi giữa nhân dân và nhân dân đối với xã hội) hiện nay của Việt Nam đặt ra yêu cầu bức thiết về sự cải tổ toàn diện và đầy đủ các mặt của văn bản để đạt mục tiêu: thể hiện được quyền xét xử độc lập của tòa án, xét xử đúng luật và xét xử nhanh chóng.

Điều cần thiết là mạng lưới tòa án phải đáp ứng nhu cầu của xã hội trong nền kinh tế nhiều thành phần (tranh chấp quyền lợi càng nhiều, càng phức tạp) chứ không phải ở nền kinh tế chỉ có hai thành phần và điều cần yếu thứ hai là trình độ pháp lý của thẩm phán xử án và của kiểm sát viên (làm nhiệm vụ công tố) phải được nâng cao.

Các luật vừa được Quốc hội khóa I thông qua mới đáp ứng một phần nào của đòi hỏi trên đây mà thôi.

TN

(*) Nguyên luật sư tòa Thượng thẩm Sài Gòn Ủy viên Hội đồng khoa học xã hội TP.HCM